

Penningtvätt i ett internationellt perspektiv

Storskaliga penningtvättsupplägg innefattar i regel gränsöverskridande transaktionskedjor. Den finansiella infrastrukturen möjliggör flöden av medel och penningtvätt som sträcker sig över flera jurisdiktioner. Internationella transaktionsflöden har därtill många gånger en begränsad transparens vilket skapar en ökad distansering mellan den kriminella aktören och de brott som ligger till grund för penningtvätten. Detta ställer därmed högre krav på de analyser och utredningar som görs hos brottsbekämpande myndigheter och verksamhetsutövare.

Infrastruktur för penningtvätt på den internationella arenan

Många brottsaktörer i de kriminella miljöerna i Sverige nyttjar den finansiella infrastrukturen för penningtvätt över landsgränser. Förutom det regulära finansiella banksystemet kan det handla om exempelvis överföringar via hawala¹ samt nyttjande av kryptovalutaplattformar respektive överföringar via utländska neobankers och betalningsinstitut. Inte sällan används flera finansiella system i en och samma penningtvättskedja. Inom hawala är det exempelvis numera vanligt att använda sig av banktransaktioner, överföringar via betaltjänstföretag och digitala applikationer eller betalning med kryptovalutor. Det är den etablerade infrastrukturen i respektive land som avgör vad som är tillämpligt.

Utländska neobankers kan inneha tillstånd hos ett enskilt EU-land för att erbjuda sina produkter och tjänster på den europeiska marknaden.² Det innebär att svenska medborgare kan bli kunder hos utländska neobankers vilka ligger utanför Finansinspektionens tillsynsansvar i Sverige. Det innebär en hög risk för att svenska kriminella nyttjar utländska neobankers för penningtvätt där brottsvinster kan undgå kontroll från svenska banker och myndigheter.

Utmärkande länder

Merparten av de misstankar som rapporteras av verksamhetsutövare till finanspolisen rör sig om inhemska transaktioner. Cirka en tiondel av transaktionerna har antingen en avsändare eller mottagare i ett annat land än Sverige. Misstankarna om penningtvätt innefattar bland annat slussbeteenden mellan bolag och/eller privatpersoner i olika jurisdiktioner, bilexport, fastighetsinvesteringar, investeringsbedrägerier och komplicerade ägarförhållanden i bolagsstrukturer. Det är troligt att de komplicerade ägarstrukturerna, utöver att nyttjas i penningtvättsupplägg, också används för skatteflykt samt ekonomisk brottslighet som skattebrott och bokföringsbrott. Bolagen är därmed inte rena penningtvättsbolag i detta avseende utan tjänar troligen flera syften för kriminella aktörer där brottsvinster både genereras, hanteras och tvättas inom samma struktur.

Länder med beloppsmässigt högsta misstankarrapporterade transaktioner till eller från Sverige på aggregerad nivå utgörs främst av länder i Europa som Belgien, Schweiz, Luxemburg, Storbritannien, Irland, Spanien och Litauen. I Asien placerar sig Turkiet, Förenade Arabemiraten och Kina högt.

¹ Financial Action Task Force (FATF:s) definition av hawala och andra liknande alternativa överföringssystem är att de agerar mellanhand för överföringar och mottagande av medel eller motsvarande värde. Värden avräknas genom handel, kontanter och nettoavräkningar under en lång tidsperiod.

² Nationell riskbedömning 2023/2024 – Neobankers; Dnr A340.719/2024

Transaktioner från Sverige – topp 20 länder i penningtvättsregistret, aggregerat per område:

Västeuropa	55%
Sydeuropa	14%
Asien	13%
Baltikum	8%
Centraleuropa	6%
Norden	3%

Bild: MostPhotos

Finansiella hubbar i Europa

Transaktioner till och från Storbritannien och till viss del Irland och Litauen utgörs till stor del av överföringar via finansiella infrastrukturer såsom penningöverföringstjänster, neobanker, spelbolag och kryptoplattformar som har sitt säte i landet. Dessa länder kan därmed ses som finansiella hubbar. Av de länder som ligger bland de 20 högst placerade i *antal* transaktioner, som avsändar- eller mottagarland, så hänförs cirka hälften av transaktionerna till dessa tre länder. Finansiella infrastrukturer i dessa länder bedöms vara välanvända för penningtvätt över landsgränser.

Trenden med ett allt större globalt utbud av finansiella tjänster och tredjepartslösningar kan medföra en ökad risk för utnyttjande av tjänsterna inom kriminella miljöer.

Finansiella hubbar utanför Europa

Flera länder utanför Europa framträder bl.a. med kopplingar till misstänkta upplägg genom investeringar, kontantutförelse samt internationell handel, exempelvis partihandel samt handel med guld och smycken. Det rör sig främst om länder som Förenade Arabemiraten och Turkiet. Länder som Iran och Afghanistan framträder i samband med transaktioner genom kryptovaluta och hawala.

Information gällande misstänkt penningtvätt av mer storskalig karaktär som berör länder utanför Europa är dock ofta begränsad. Uppgifter om misstänkta brottsupplägg fångas ofta upp genom kompletterande information än den som rapporteras av verksamhetsutövare i Sverige.

Det framkommer även länder utanför Europa i samband med överföringar via utländska betalningsinstitut. Det gäller mottagarländer som Turkiet, Marocko, Förenade Arabemiraten, Afghanistan och Uzbekistan. Modus för penningtvätt via utländska betalningsinstitut kan röra sig om brottsvinster som skiktas i flera led samt till många olika mottagare i olika länder. Det förekommer även att flera avsändare skickar pengar till en och samma mottagare i ett annat land, inte sällan utgörs transaktionerna av flera mindre belopp, sannolikt för att kringgå upptäckt.

Vid penningöverföring via utländska betalningsinstitut kan det förutom penningtvätt även röra sig om finansiering av terrorism. Tillvägagångssättet kan exempelvis användas som ett steg i en

insamling, för att sedan föra ut medel till ett mottagarland. Därifrån kan medel föras vidare till terroristorganisationer.

Ökning av misstankerapporterade investeringsbedrägerier

Investeringsbedrägerier har ofta en internationell dimension. Sett till olika bedrägerityper för social manipulation så står dessa för den procentuellt största ökningen av misstankerapporteringen till finanspolisen. Bedömningen är att denna typ av brottsupplägg kommer att fortgå över tid. Förebyggande åtgärder för att förhindra att penningflöden lämnar målsägandens konto är central för att komma åt problemet. Målsäganden finns såväl i Sverige som utomlands.

Bild: MostPhotos

Mellan 2022 och 2023 har rapporteringen kring denna bedrägerityp ökat med omkring 80 procent.

Det är vanligt att pengar skickas utomlands i samband med investeringsbedrägerier. Geografisk spännvidd i skiktningssprocessen sker över en rad länder, främst i Europa. Storbritannien och Baltikum är exempel på vanliga destinationer.

Sammantaget bedöms den gränsöverskridande penningtvätten vara mer omfattande än det som fångas upp och rapporteras av verksamhetsutövare i Sverige. Med det ökade finansiella utbudet globalt bedöms risken vara ökande över tid. Ofta ses bara delar eller t.o.m. endast fragment av upplägg med internationella inslag. Det gagnar kriminella aktörer och är hotdrivande genom den organiserade brottslighetens fortsatta expansion.

Finanspolisen
Epost: fipo@polisen.se